List 41. **NOVICE** Tečaj XLVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 10. oktobra 1888.

Obseg: Nauk, kako se ognjeuporne strehe delajo. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Nasledki „šnopsa“. — Šolske stvari. — Iz deželnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nauk, kako se ognjeuporne strehe delajo.

Slama, namočena v glini, ne gori. To vsak lehko poskusi. Kolikor bolj je namočena, toliko bolj se upira ognju. Glina, ki se je vsesala v bilko slame in napolnila njeno votlino, varna je od vode, tako da je dež ne more izmiti. Ako pa se streha samo po vrhu namaže ali zalije z glino, izpere jo kmalu dež. Ako se slama, namočena v glini, na debelo položi na streho, to se stropila in prekle (letve) lehko gno.

To je napotilo realno učilišče v Krasnoufimsku v Rusiji, da je iznašlo nov način, kako zdelovati lehke in ob enem krepke ognjeuporne strehe. Streha, katero je naredilo prvo l. 1883., stoji uže štiri leta brez vsake poprave. Krasnoufimskega realnega učilišča pristava, kjer se uče bodoči gospodarji, izmislila si je namreč slamnate plahte, ki se tko na navadnih statvah. Način, kako se delajo, in statve so popisane v naslednjih vrstah.

1. Plahte se tko iz navadne žitne slame brez kokalja, grašice in drugega plevala. Slama naj bo suha. Široke naj bodo plahte po 3 čevlje in pol ($3^1/_2$'), debele po eden ali poldrugi palec, dolge pa kakor streha, za katero se delajo, t. j. plahte naj se tkejo na tako dolge kose, kakor je dolga streha, samo nekoliko daljše, ker se pri posadki na streho lehko pokaže, da je plahta prekratka, ker imajo stropila in prekle lehko „hribe in doline“, odreže pa se lehko vselej, kar moli čez kraj.

2. Statve za tkanje teh plaht so tako proste, da jih vsak stolar ali tesar lehko naredi. Pa ni treba, da bi jih imel vsak gospodar; enih statev za vso vas je čisto dovolj. Na takih statvah natketa dve ženski ali celo ena ženska z deklico ali dečkom na dan lehko več nego 20 sežnjev dolgo plahto.

3. Take statve so enake navadnim tkalčevim statvam, samo da so več, in pa da sta valjarja za nategovanje osnove in prijema tkanja nekoliko drugačna, kar kaže priložena podoba 63., in sicer se dela stan iz debelih desk, ki se pilijo ali žagajo na prekle (letve), široke po 9 palcev in debele po 4 palce. Seveda, ako so te razpiljene deske malo širše in debelejše, to nič ne dene. Ker ene statve lehko služijo nekolikim gospodarjem in jih je treba voziti ali nositi z mesta na mesto, narede se lahko tako, da jih je lahko razdreti.

Dolge so statve od A do B 8' 2", široke 3' 4"; vertikalne stojke A B B G 7' pa visoke.

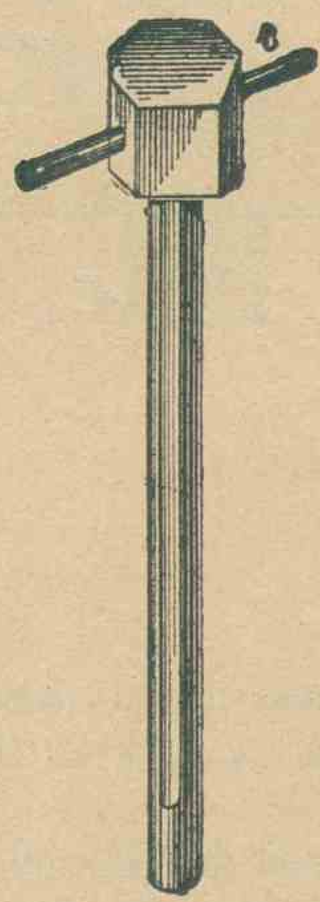

Podoba 63.

Prekle (letve) D E, t. j. spodnja obvezka, so dolge 12' 4", molé, kakor kaže podoba, na eno stran 3' in drže velik valjar F, na katerega se namotava nitna osnova. Te prekle D E vrezavajo se v navpične (vertikalne) stojke, ki so 30" (2' 6") od tal.

V stojkah A in G so 4' 4" visoko narejene okrogle luknje, v katere se vstavlja valjar *a*. V tem valjarji izvrta se v eni črti z majhenim svedrcem 5 luknjic, 8" drugo od druge. V stojkah B in C narejene so 3' 2" visoko luknje za prijemni valjar *b*.

Ker se slamnata plahta ne more navijati na valjar *b* kakor platno, zato je narejen ta valjar debel ne manj nego 9" v poprečniku (diametru). V njem se izdolbe skoraj po vsej dolžini tolika dolbina (špranja), da bi skoz njo lehko šla plahta (glej podobo 62.).

Da bi se statve trdneje stale, in bi se nitčanki in brda (Z) lehko podvešale, za to treba vrhnje konce

vertikalnih stojek skrepiti s posebno obvezko (*k k k k*) iz tenkih letev.

Nad dvema tretjinama vrhnjih prekel (letev), računajoč od tistega konca, kjer je prijemni valjar *b*, uvrtajo se v vrhnje preklje (letve) dva navadna škrpca, skozi katera se propuščajo remeni ali oprte, na katerih koncih se privešajo dve nitčanki *m* in *n*, t. j. dva okvirja, v katerih je nategnjeno navpik (vertikalno) pet zvitih žic (dratov). V sredi vsakega zvitka žice naredi se luknjica, da se v njo vdeva nitka ali motvoz osnove. Ta luknjica se naredi prav lehko, ako vstavimo v sredi žice svinčnik ali klinček, kadar zvijamo žico.

Z valjarja F se like iz 10 nitek ali motvozov razdeljuje na 5 parov, in vsak par vdeva se v proti stoječe luknjice valjarja *a*; potem se te nitke vdevajo v nitčanki, in sicer tako, da se ena nitka enega para vdeva v luknjico nitčanke *m*, druga pa v luknjico nitčanke *n*.

Dalje se vdevajo pari v proti stoječe votline brde *z* in v votlino prijemnega valjarja *b*; konci njih se zakrepljajo na tem valjarji s palico, ki mora seveda biti bolj dolga nego votlina v valjarji *b*.

K spodnjim krajem nitčanek privešata se dve deščici . li podložniki (pedali) *u*, *i*; če stopiš na podnožnik *i*, vzdiga se nitčanka *n*, če stopiš na podnožnik *i*.

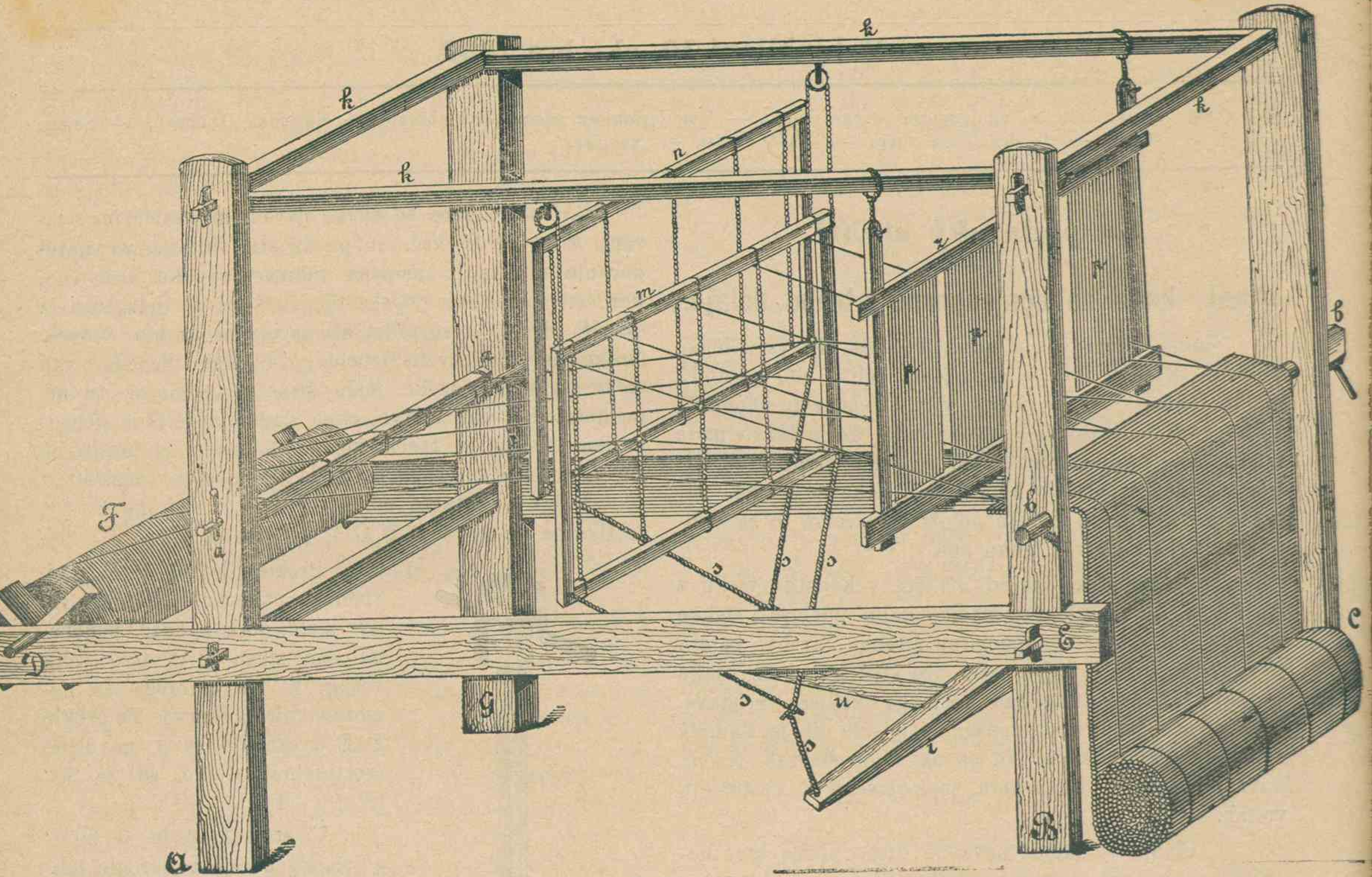

Podoba 62.

Na ravno tistih vrhnjih preklah (letvah), kakor se vidi v podobi, priveša se tudi brda, t. j. okvir, kamor se pribija slamni otek.

Ker je vsak par osnove drug od drugega do 9″ to se razume, da je tudi brda *z* tak okvir, ki ima vertikalne ali navpične deščice *p p p*, široke po 9″, mej katerimi se puščajo ozki presledki ali špranje za vsak par osnove.

Take statve stoje v Rusiji okolo 5 rubljev, t. j. okolo 6 gld. a. v.

4. Osnova za snovanje plaht je predolga, kajti na dan se lehko setke od 20 do 30 sežnjev plahte; zato bode ceneje, ako se taka osnova naroči pri vrvarji.

vzdiga se nitčanka *m*. če stopiš na podnožnik *u*, vzdiga se nitčanka *m*. Sicer pa zna to vsak tkalec. Vrvice, na katerih so privešeni podnožniki, zaznamovane so na podobi s črko *s*. Ko se vzdigata in spuščata nitčanki, odkriva se zev osnove, kamor se zaklada slamni votek, ki se mora vsakokrat dobro pritisniti z brdo.

5. Za osnovo jemljo se krepke nitke, kakeršne rabijo ribiči za svoje mreže, ali pa nesučeni motvozi. Motvozi so boljši, kakor je pokazala izkušnja, dasi so dvakrat teži in draži.

Za votek jemlje se slama, 1 ali $1\frac{1}{2}$ palec debela. Ako je slama bolj kratka nego je treba, ali ako je

pometa, treba poravnati jo, da bo ležala v širino vse plahte; klasje naj bo v sredi, debeli konci slame pa po krajeh.

6. Kraji tkane plahte se sproti odrezujejo s srpom. Potem se sname osnova z valjarja *a*, plahta se vdeva v votlino valjarja *b* na toliko da se, če ta valjar enkrat ali dvakrat zavrtimo, osnova zopet nategne. Tako bode konec plahte ležal na tleh, in se lehko tke, kolikor dolgo kdo hoče, na valjarji pa ostajata ne več ko dva obrata, da se osnova udrži nategnena. Da je valjarje lahko sukati ali vrteti, vtakne se na njih desnem konci zunaj statev klin, ki ob enem drži valjar krepko, da se ne suka (glej na podobo 63, *t*).

7. Stkane plahte se režejo na take kose, kakor je dolga streha, in se močijo jako skrbno v glini.

(Konec prihodnjič.)

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

87.

Sestavine, delovanje, ponarejanje, trgovina in razne vrste čaja.

Trgovina s čajem je dandanes vrlo znamenita. 1876 l. se je izvozilo s Kitaja — toliko je zapisano — okol 232 miljonov funtov čaja v vrednosti 133 miljonov gld Samo Kitajci ga potrošijo na leto dvakrat toliko. Z Indije se ga izvozi na leto 35 miljonov, z Jave 2 miljona, in z Japonske 24 miljonov funtov. Sami Angleži ga izvozijo na leto dobrih 186 miljonov, in od tega se ga v Angleškej potroši do 150 miljonov funtov. Za trgovino se spravlja čaj v lesene ali plehnate škrinje, ki se najpreje s perjem obložе in potem dobro zapró. Čaj od prve bratve ima v sebi največ soka, in kedar se posuši more še zavreti. Radi tega niso ta čaj nikdar popred dovažali v Evropo na angleških brodovih, nego so ga vedno v malih zavitkih po suhem v Rusko pošiljali. Vozili so ga, ali še rajše so ga prenašali na kamelah v karavanah, in zato ima ime karavanski čaj. Glavno tržišče mu je bilo v Nižem Novgorodu. Funt pravega karavanskega čaja stoji 50 gld.

Najglavnejše vrste čaja, katere v trgovino prihajajo, naslednje so.

1. Črni čaj.

Peko ali Pekve je od mladega in nežnega perja; to je najboljša vrsta, ter prihaja preko Londona v trgovino.

Souchong karavanski čaj. Omenili smo, da on dandanes v Rusko prihaja preko Londona in Königsberga.

Congo ali Congfu je najprostejša vrsta z velikim perjem.

2. Zeleni čaj.

Bing cesarski ali cvetni čaj je najfinejša vrsta, katera k nam nikdar ne prihaja.

Haysan ali hyson je najboljša zelena vrsta v trgovini

Zrnati čaj (Aljofar, Gun-powder, Schiesspulverthee) ima v zrna zvita peresa.

Singloe ali Songlo je najprostejša vrsta, barve je sivkasto-zelene.

Sedaj naj omenimo še onih bilin, katere se kot kitajski čaj upotrebljujejo. Najznamenitejša taka bilina je paraguvajski čaj ali mate (Ilea paraguayensis). Grm je to, ki raste po vseh paraguvajskih šumah. Priprava mu je vrlo jednostavna. Odsekane veje s perjem se na ognju malo sprže in posuše, perje se potem otrese in v droben prah stré. Ta prah kuhajo, a vode ne odlivajo, nego jo skozi cev srčejo. Sestavine paraguvajskega čaja so slične onim, ki smo jih opisali pri kitajskem čaju. Ameriški domačini so ga pili uže v starodavnem času, in dandanes ga pijo po vsej južnej Ameriki. V severnih krajih ameriških rasto ob močarinah grmiči (Ledum palustre), katerim perje oberajo, in od tega pripravljajo labradorski čaj. V Abesiniji kuhajo čaj, poznat z imenom „kat“ od perja nekega grma (catha edulis). Na Sumatri prirejajo čaj od kavovčevega perja. Avstralija ima svoj tasmanski čaj, in otok Mauritius svoj fahamski čaj. Ker ti čaji nikdar v Evropo ne prihajajo, toraj jim ne poznamo njihovih sestavin.

88.

Na Siciliji.

Kedor je bil na Siciliji, skoro vsak toži, da je zanemarjena. Dve desetini niste za nobeno kulturo, samo dobra desetina je obdelana tako, kakor mora biti. Skoro šest desetin zemlje leži tedaj neobdelane. Ti kosovi bi se dali prav dobro obdelati, ako bi bilo pridnih rok. Na Siciliji sejejo in žanjejo na tri leta. Pridelujejo malo rodeva jim k večemu vsako tretje ali četrto zrno. Ti zanemarjeni prostori so prave stepe. Bohotno jih prerašča razni plevel, da mula komaj rije po njem naprej. Pred kot ne so to oni prostori, hi so dajali v starodavnem času žito 6 milijonom, in po vrhu so je še izvažali v Rim. Dandanes prideluje Sicilija komaj zase potrebnega žita. Kaj pak da so mnogo njiv zasadili z južnimi bilinami, ali to ni noben izgovor. Tako slabo in zanikrno ne obdelujejo zemlje menda nikjer v Evropi, kakor na Siciliji. Največ polja leži okoli mest. Ali nekateri meščanje imajo daleč svoje njive, potrebujejo celo uro, tudi dve, preden dospejo nanje. Ker toliko zamude s poti, toraj delajo brzo, delajo površno, in na vse vrh delajo z najmalovrednejšim orodjem. S plugom, ki mu pa ne gre to ime, ob vrhu natrgajo zemljo, in v take brazde posejejo zrnje. Kedar žito dozori, požanjejo je prav visoko z malimi srpi, in omlatijo s palicami kar na njivi, ali pa narujejo klasje po zravnanem prostoru ter omanejo z mulami ali z voli. Če ni drugače omanejo na cesti, ako je le dovelj široka. Omlačeno ali ometo zrnje malo očistijo, vsujejo v vreče, naložе mulam in se

odpravijo domov. Koliko zrnja gre ob takem delu v zgubo!

Ali tako obdelovanje, ki se ga drži mali zemljak mestni, ni še prenapek. Večino zemlje imajo v pesteh graščaki, kateri zelo slabo gospodarijo. Ako ne morejo vse zemlje oddati v najem, tedaj obdelujejo samo boljše, redovitejše kosove, ali pa one, ki so blizo doma, ali sploh blizo bivališč ljudskih.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Šnops ga je umoril.

Jermanov Jaka bil je gostaški otrok. Kmalu postal je sirotej brez očeta in matere. Dobri ljudje vzeli so ga za svojega. Izrejen bil je pri njih v pravem krščanskem duhu. Ko je nekoliko odrastel, pomrli so mu tudi njegovi krušni stariši. Ti razun male bajtice niso imeli nobenega druzega premoženja, pač pa troje lastnih otrok, za katere vse skupaj skrbeli so s pridnim delom in prislužkom svojih rok. Jaku toraj ni drugače kazalo, nego da se kje za posla udinja. Službo je lahko dóbil, ker je bil dober deček. Premožni posestnik vzame ga za pastirja; iz pastirja postane Jaka kmalu mali hlapec. Kot tak obnašal se je vestno, vrlo in pošteno in gospodar mu je kmalu zaupal nadhlapčevsko službo. Bil je je pa Jaka tudi popolno vreden. S prisluženim denarom ravnal je Jaka kaj varično; nikdar ni izdal solda za nepotrebne in brezkoristne reči. Gospodar in vsa druga hišna družina imeli so Jaka zelo radi; užival je pri njih popolno zaupanje.

Gospodarju spodrasli so domači otroci in tujih poslov več potreboval ni. Kot posel prislužil si je bil Jaka precej veliko gotovega denarja. V svoji službi privadil se je vseh kmetskih del tako, da se v tem obziru prav nobenega ni vstrašil.

Bivši Jakov gospodar imel je poleg svojega domovanja tudi še posebno bajto za gostače. H tej bajti spadalo je tudi par njiv, en travnik, kar je dotični gostač obveloval in vžival. Bajta bila je ravno prazna in Jaka ponudi se svojemu bivšemu gospodarju za gostača. Gospodar bil je te ponudbe vesel tem bolj, ker je tako pridni Jaka tudi v prihodnje tako rekoč pri njem ostal. Zemljišče, kar ga je v zakupu imel, obdeloval je Jaka kaj skrbno in pridno; ko je bil se svojim delom gotov, dninaril je drugim. Ker je bil vesten, priden in točen delavec, ga je vsakdo rad jemal na delo. Jaka bil je posebno vesele narave; strastij ni poznal nobenih; bil je vedno trezen, zato pa tudi čvrst in zdrav, da malo kdo tako; pošteno delo mu je bilo v največjo zabavo. Bil je prav priljubljen pri vseh zaleških prebivalcih. Poštenega dela, dobrega zaslužka in zadostne hrane mu nikoli manjkalo ni. Med poletjem je dninaril pri posestnikih, ob zimi preživel je pa v svoji gostiji.

Vsako jesen kupil je po par kravic, katere je med zimo sam lepo gleštal; dajali sta mu potrebnega gnoja za njive in drugega užitka. Na pomlad jih pa lepo rejene s prirejo vred zopet prodaja, kar mu je redno dajalo vsakikrat lepega dobička. Vse mu je tako dobro šlo izpod rok, da je večkrat rekel: „Pod solncem ga ni srečnejšega človeka, nego sem jaz“. In, govoril je resnico.

Marsikatero dobro in pošteno zaleško dekle želelo si je na tihem Jakota za dosmrtnega družeta dobiti. On sam bil je pa v tej zadevi zelo strog; o kaki ženitvi niti slišati ni hotel. Ker ga je sploh vse rado imelo, ni mu upal o tem nikdo kaj v misel jemati.

Krepka mladeniška leta ginila so Jaku vedno bolj in hitreje; nastopila je zanj moška doba.

Naravnaa posledica je, da čas vsakemu svoje sé saboj prinese; temu preje, onemu pozneje.

Tudi Jaka prične misliti nekoliko na starost, čemu jo Bog doživeti da. Prišel je do sklepa, da bi mu na stare dni vendar-le ne bilo dobro samemu biti.

Pri Boštjanu v Zalesji bila je dobra, nezadolžena kajža; po vrhu tega pa tudi še nekoliko nad vsakdanje potrebe gotovega cvenka. Boštjanova imela sta edino, brdko, dobro odgojeno hčerko Marijano; ta je bila zelo delavna, previdna in pametna deklina. Oče in mati njena sta se bolj in bolj starala. Poskrbeti jima je bilo treba za vrednega naslednika, novega gospodarja. Dogovorita se in skleneta, se v ta namen enkrat malo z dobrim Jakatom pomeniti. Ob ugodnem trenutku povabita ga k sebi in mu naravnost razodeneta svoj namen.

Jaka je pri tem sicer nekoliko zarudel, a ugovarjal ni; nasprotno se je te nepričakovane prilike še v svojem srcu veselil. Še ta dan bilo je vse dogovorjeno in v teku meseca dni bilo je vse v redu in dognano. Jaka in Marijana obhajala sta svojo poroko v pravem strahu božjem. Pošteni Zaleščani voščili so jima k novemu težavnemu stanu srečno prihodnjost in blagoslova božjega.

Prva leta so jima pretekle v popolni zadovoljnosti in pravi sreči. Obdajalo jih je uže troje ljubeznjivih in čvrstih otročičev; pravo radost imela sta nad njimi. Nežica in Janezek hodila sta uže v domačo šolo; uzorno sta se obnašala in učila se vedno prednostno. Mali Pavlek igral se je pa še brezskrbno doma z muciko in pesičkom. Do tukaj bilo je pri Boštjanovih vedno še vse dobro.

Pa — kakor uže marsikatero popred pošteno in blago bitje Zaleško, zapadel je Jaka sam ni vedel kedaj in kako v žrtvo Plahtačevemu tekočemu vragu „šnopsu“, Privadil se je te žgeče pijače tako, da mu brez nje obstati ni bilo. Domača dela in blago družinico zanemarjal je slednjič popolno. Preje krotak, postal je po šnopsu pravi divjak. Dobra žena Marijana in njegovi trije otročiči čutili so pogostoma težko pest njegovo; večkrat

padala je pa tudi trda palica po njih, kamor je ravno zadela. Uboga žena zdihovala je prav pogostoma se svojimi otročiči k Bogu, da bi jim očeta zopet na pravo pot spreobrnil. Večkrat je zgubljeni Jaka nad njo zarežal: „Tercijalka, le stoči! ne ti in ne Bog me od šnopsa več ne spravite.“ — Bog je pa vendar prošnjo uslišal, to da za Jaka žalostno. Jaka spravi se zopet k Plahtaču, kjer za stavo skoz cela dva dni nepretrgano srka kratkega. Žena si ni upala ponj poslati, še manj pa sama iti.

Bila je ravno za par ur po gotovih opravkih z doma. Jaka pri Plahtaču ni imel več s čim plačevati; vrgli so ga pod kap. Skobaca se na noge in švedra godrnjaje domov. Doma razsaja nekoliko časa po sobi, ker nikogar ne najde (otroci bili so se namreč poskrili), preobrne in razmeče po izbi vse navskriž, in v sredi sobe zvrne se od mrtvuda zadet — mrtev na tla. Ko je vsled tega ropot po izbi vtihnil, upali so se otroci še le na dan. Se strahom odpre Janezek sobna vrata. Ko vidi, da oče sredi sobe na tleh leži, misli si: „Pijani so“. Gre po soseda, da bi jih spravil na posteljo. Med tem prišla bila je tudi Marijana domov. Jaka bil je sicer po truplu še gorak, a življenja ni bilo več v njem. Okolu ust njegovih bilo je polno s krvijo namešanih pen — zadnji znak boja se smrtjo.

Preje tako uzorni Jaka, dober gospodar in skrbni družinski oče, postal je na tako britki in žalostni način strašna žrtva ostudnomu „šnopsu“. Gotovo zadosta žalostno zanj, za njegovo ženo in za vboge njegove otročite!

(Dalje prihodnjič).

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Deželni zbor Kranjski imel je minulo soboto dne 6. oktobra svoje 9. sejo, včeraj pa 10. sejo.

V predzadnji seji razdelilo se je poročilo deželnega odbora o zopetni zgradbi deželnega gledališča v Ljubljani. Poročilo stoji načeloma na stališči vlanskih sklepov deželnega zbora namreč: dežela obdrži zgradbo v svojih rokah, ker je vlada dokonečno prepovedala graditi gledališče na starem stavišči, sprejme se ponudba mestnega zastopa z denarno podporo 15.000 gld. in pa stavišče na travniku, takoj na desni začetkom Latermanovega drevoreda. Staro stavišče ima se takoj po dražbi prodati in do začetka zgradbe denar plodonosno naložiti. Lastnikom lož izplačajo se zavarovalnine proti navadnemu potrdilu. V obče presledava menenje, da se bode zgradba gledališča posrečila, ne da bi bilo treba segati po deželni podpori. Po pričeti seji naznanja gospod deželni predsednik baron Winkler, da mu je ravnokar došel telegram gospoda ministerskega predsednika, v katerem se po Najvišjem naročilu deželnemu zboru Kranjskemu izreka zahvala za vošila izražena povodom godu Nj. veličanstva. — V meritorični razpravi poroča poslanec Klun o ustanovitvi duhovnije v prisilni delalnici z letno plačo 800 gld. in prostem stanovanjem in se predlog finančnega odseka, bistveno soglasen z dotičnem predlogam deželnega odbora, sprejme.

Dalje poroča poslanec Murnik v imenu finančnega odseka o več prošnjah za podpore; enako poroča poslanec Detela o drugih, večinoma cestnih prošnjah, za podpore. Dr. Papež pa poroča v imenu upravnega odseka o prošnji občine Vinica, da bi se dopuščalo konoplje namakati v reki Kolpi.

Poročevalec prečita pismo v riborejskih stvareh prof. Frankenta v katerem odločno trdi, kako zelo škodljivo je namakanje konopelj za ribo in rakorejo, konečno pa vendar tudi glede na veliko gospodarsko važnost pridelavanja domačega platna priporoča, da se sprejme predlog, kateri vladi priporoča, da naj se skuša to vprašanje ušiti, tako da se v soglasje spravi domača obrt izdelavanja platna v Beli Kranji, z gotovo tudi ozira vrednem pospešavanjem ribo-in rakoreje.

Včerašna 10. seja deželnega zbora ni bila zanimiva, vender pa prišlo v razpravo več pomenljivih reči. Med naznanili omeniti je, da je vsled dopisa c. kr. deželnega predsedništva Nj. veličanstvo vzelo na znanje zadnje deželno-zborske razprave minule zime.

Dalje oddalo se je finančnemu odseku v obravnavo in poročanje poročilo deželnega odbora glede deželnega doneska za Dolensko železnico. V tem deželni odbor predlaga, da še v ta namen pogojno obljubi deželne podpore 500.000 gld. Poročilo je tudi glede gospodarskega pomena in rentabilitete te železniške proge jako zanimivo.

Obširno in temeljito bilo je poročanje o § 6 poročile deželnega odbora o občilih.

Kmetijski družbi kranjski privolilo se je v povzdigo kmetijstva 3000 gl, potem pa se je rešilo večinoma ugodno še več prošenj med njimi one občine Šturija in pa Vrhpolje, pritrdilo se je tudi predlogu, da se opuščena cesta v Ključih z Idrije proti Črnem Vrhu, uvrsti med okrajne ceste.

Prihodnja seja je jutri dne 11. oktobra z sledečim dnevnim redom:

1. Branje zapisnika X. deželno-zborske seje 9. okt. 1888.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 60. Poročilo deželnega odbora z načrtom zakonu, s katerim se prenareja § 5. zakona dne 13. junija 1882. l., dež. zak. št. 25, l. 1886., ob odkupu posestev se držečih novčnih in prirodninskih davščin za cerkve, župnije in njih organe.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o zvršitvi sklepov zadevajočih konvertovanje kranjskega zemljiško-odveznega zaklada v novo deželno posojilo (k pril. 49.)
5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1889. (k pril. 44.)
6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem

sklepu zemljiško-odveznega zaklada za l. 1887. (k prilogi 19.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu zemljiško-odveznega zaklada za leto 1887. in o razkazu skupne imovine koncem l. 1887. (k pril. 44)
8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnjah županstev v Gorjah in Breznici gledé podpore za uravnavo Savskih bregov med Bregom in Zaspim.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občine Velike Poljane zavolj podpore za napravo vodotoka.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrajnocestnega odbora Novomeškega zavolj podpore za cestne potrebščine.
11. Ustno poročilo upravnega odseka glede dovoljenja doklad za okrajne ceste (k prilogi 53.)

Šolske stvari.

Kako more šola v otrocih buditi in gojiti čustvo domoljubja in nagnenje do vladarja?

(Konec.)

Posebno dober pripomoček pa je petje in memoriranje; zadnje naj se izbera iz kratkih pesmic ali iz kratkih berilnih vaj, ki hvalijo slavnega, mogočnega vladarja, njegovo rodovino ali njegove prednike, ali pa milo našo širjo in ožjo domovino. Vsakdo je uže poskusil, kako globoko v srce seže lepa pesem, naj si jo kedo poje ali pa deklamuje; njeni utis je večkrat neizbrisljiv. Hvala našim vrlim pesnikom! takih pesmic se nam ne manjka. Nad vsemi pa stoji v prvi vrsti „Cesarska pesem“ in potem sledi vrsta drugih, ki so jako prilične pri otrocih prvotne nežne občutke do očetnjave vzbujati.

Veliko je prilik, naučene pesmice uporabiti; kajti tu in tam se kaže prilika otrokom, kako veselico napraviti. V prvi vrsti se praznuje rojstveni dan našega presvitlega cesarja Franca Josipa I., ravno tako tudi god Njihnih Veličanstev. Pa še druge slavnosti se obhajajo, kakor letos slavnost 40letnega vladanja konec šolskega leta itd. Pri tej priliki naj bi se šolska mladina obdarovala z knjižico „Naš cesar.“ Da se pri takih prilikah srca nežnih otrok napolnujejo z blagimi občutki, ni treba dvomiti; in da so ti občutki skoraj za celo življenje stalni, je tudi gotovo. Saj se tudi mi radi spominjamo takih slavnosti iz otroških let in gotovo se ob takih trenotkih tudi z ljubeznijo spominjamo očeta naše skupne domovine. Toraj naj učitelj take priložnosti nikdar ne puste nevporabljene, temveč naj se z vso močjo prizadeva take dni, kolikor mogoče, slovesno obhajati.

Tu in tam je prilika, da ima učitelj otroškej starosti primeren govor, in to naj stori pri zgoraj omenjenih slavnostih. Vsakdo ve, kaj zamore govor! Solzne oči in ginjena srca so večinoma uspeh dobrega govora. Seve, da naj bode govor otrokom primeren, živ, razumljiv in naj obravnava primerno snov.

Sedaj se pa ozrimo na drugi del, namrač: na ljubezen do domovine. Učitelj ima ravno te pripomočke, kakor pri vzbujanji in gojenji ljubezni do vladarja. Na čelu stoji zemljepis. Otroci morajo vedeti, kakošna je naša domovina, oziroma na velikost, plodovitost, na industrijo, prebivalce itd. Ako otroci domovine ne poznajo, jo tudi ljubili ne bodo. Posebno pa je treba, da se vadijo in dobro znajo materni jezik. Ako se učitelj potrudi, da otroke dobro nauči slovenščine, ako jih prepriča o lepoti domačega jezika, o njegovi ravnopravnosti z druzimi jezici, morda v poznejših letih ne bode srečeval tu in tam mladeniča ali moža, kateri se sramuje, da je slovenske matere sin.

Slednjič je pa še omeniti, da vse navedene pripomočke, kakor sploh vse delovanje učenikovo naj se bazira na moralo. Podlaga vsega delovanja učiteljevega naj bode morala. To se pravi, da naj se podučevanje v šoli bazira in nazaj napeljuje na pravila verouka. Verouk naj bode tedaj učitelju izdaten pripomoček pri vzgoji šolske mladine, kajti brez verouka bi bila šolska mladina podobna čredi brez pastirja.

Verouk je otrokom komentar ali vodilo za celo življenje in on najpred blaži človeško srce. Vidimo tedaj, da imajo učitelji verouka izdaten upliv na mladino, in da naj hodita učitelj verouka in učitelj posvetnih predmetov vedno lepo složno, roka v roko. Taka šola bode gotovo izobražila dobre narodnjake, kateri spoštujejo vladarja, narod in domovino.

Na zadnje pa še omenim, da mora učitelj sam tudi one občutke imeti, katere hoče v otroških srcih vzbujati in gojiti. Bodi tedaj sam narodnjak, ljubi vladarja, bodi mu zvest, ljubi matrni jezik, čislaj narod in domovino in ne bode ti srce drugače velevalo, kakor iz otrok to vzgojiti, kar si sam. Ne sramuj se slovenščine in tudi tvoji učenci se je ne bodo sramovali; saj je vsakemu znano, kaj premore dober, spodbuden izgled.

K sklepu pa vskliknem iz srca:

Živi cesar! Živela domovina!

(Govoril pri okrajni učiteljski konferenci v Ljubljani dne 17. julija t. l. gospod učitelj J. Marn).

Naši dopisi.

Iz Železnikov, 4. okt. (*Obhajanje 40letnice Njegovega c. kr. apost. Veličanstva Franc Jožefa I.*) Leto 1888. ostalo bo brezdvomno v zgodovini vseh avstrijskih narodov dotlej, dokler se bodo šteli časi, zaznamovano pod častnim naslovom: „Cesarja Franc Jožefa I. slavnostno leto. In da bode zlasti naš slovenski narod k temu častnemu naslovu mnogo pripomogel, mislimo, da mu tega oporekati ne bodo mogli tudi njegovi največji

sovražniki. Kdor tega ne verjame, le naj vzame v roke razne slovenske časnike, v katerih je za brati neprestano dovolj popisov, kako posamezna mesta, trgi, občine, društva itd. obhajajo cesarske slavnosti. Tudi naša občina v tem ni hotla in mogla zaostati. Že v odborovej seji od 13. julija je bilo sklenjeno, naj se cesarska slavnost pri nas vrši 4. okt. kot v Ime-dan presvitlega Cesarja in Vladarja Franc Jožefa I. V seji 24. septembra pa je bilo v tej zadevi izrečeno; da ker so razmere našega kraja in občine zelo žalostne zarad polnega propada železne obrtnije, in so glavni zaslužki skor popolnoma odpadli, toraj tudi pri nas vkljub resnično naj boljše volje ne moremo cesarske slavnosti tako sijajno obhajati, kakor bi jo v resnici radi. Sklenil pa je občinski odbor, naj se povabijo hišni posestniki, in sploh vsi stanovniki in občani po javnem oklicu v nedeljo 30. sept., da naj vsak stori v tej zadevi, kar zamore po naj boljši volji in moči. Na predvečer godu Njegovega Veličanstva presvitlega Cesarja naj hišni posestniki svoje hiše razsvetlijo; zgodi naj se to okol 7. zvečerne ure; pravi čas se bo z streljanjem naznanil. Kaka druga večerna zabava je puščena vsakemu na prosto voljo. V praznik sv. Frančiška Seraf., t. j. 4. okt. zjutraj pri dan-zvonenju naj se zopet strelja; č. g. župnik naj se do časa naprosijo, naj blagovolijo opraviti ob povoljnem času slovesno sveto mašo za časno in večno srečo presvitlega Cesarja in Vladarja Franc Jožefa I. da bi bili obvarovani vseh dušnih in telesnih nesreč, in da bi jim Bog podelil še dolgo, zdravo in srečno življenje, enkrat pa smrt pravičnih. Pred sv. mašo se snide obč. odbor v spodni šolski sobi, šolska mladina pa v učni dvorani, in gredo vsi vskupno v cerkev k sv. maši, med katero naj se tudi strelja. Vsi dotični stroški se imajo poravnati iz občinske blagajne.

To je bil naš skromni program, v dan 30. sept. po glavni božji službi javno oklican; patrijotični navdušenosti in požrtovalnosti nekaterih naših občanov pa se je bilo zahvaliti, da se je cesarska slavnost vršila tako lepo, kakor njej enake naš trg še ni včakal; le škoda, da je silni deževni naliv izpeljavi na moč nagajal. Vendar ona ni bila z tem kratkomalo overana; marveč so že zadnje trenutke nanesle okolščine, da se je prvotni zgor omenjeni program celo razširil. Z razobeščenjem zastav kmal včeraj popoldan pričelo se je tudi nakitjeuje hiš z svetlovidi (transparenti). Okol 7. ure na večer pričnejo možnarji mogočno grometi v „Snegovniku“, kakor da bi bili klicali na glas: luči na okna! In zdajci se je tako zgodilo. Gromeče streljanje se je že dolgo nadaljevalo, vmes pa nič manj ni odmeval tudi v oblakih votlo doneči grom. Vkljub hudemu nalivu pride okol ½8. ure godba na glavni trg, igra pred farovžem cesarsko hymno in nekaj druzih muzičnih točk. Med tem se privrsti iz šolskega poslopja šolska mladina, pred njo velika, sukajoča, v narodnih barvah transparentno razsvitljena zvezda; 20 otrok, dečkov in deklic nosilo je na drogih svetilnice, steklene in transparentno-papirnate, drugi nosili so narodne zastavice.

Po odpeti prvi kitici cesarske hymne se vzdigne sprevod na obhod po tergu; spredaj vrteča se zvezda, za njo godba, dalje zgoraj navedena šolska mladina, ljudstva pa vkljub deževnega naliva spredaj in zadej toliko, da se je vse terlo. Sprevod šel je po kantonski cesti „pod derčam“, okrenil „na grivi“ čez most v Spodnje Železnike, ter šel pred hišo blagorodnega gosp. Leop. Globočnika, kjer je godba zopet igrala cesarsko hymno in koračnico Radeckijevo. Odtod šel je sprevod naprej pred brilantno z transparenti in lampioni razvitljeno, z zastavami in venci krasno okinčano hišo blagorodnega gospoda Janeza Globočnika. Med tem, ko je godba ondi igrala več točk. zažigal se je rudeči in zeleni bengalični ogenj v toliki obilnosti, v tako sijajni luči in tako dolgo, kakor se enako le redkokdaj vidi. Ljudstvo je kar strmelo o tolikej lepoti. Ne moremo si kaj, in damo le čast, komur čast, ako rečemo, da, kakor se je blagorodni gosp. Jan. Globočnik pred dvema letoma o prihodu mlg. knezo škofa skazal po izgledni olepšavi svoje hiše verlega katolika, tako se je tudi sinoči po ravno opisani osvitljavi svoje hiše poterdil kot lojalnega domorodeca in zvesto-vdanega deržavljana.

(Konec prihodnjič.)

Iz Ljubljane. — Deželni zbor Kranjski ima ta teden očividno zopet tri seje in se gradivo razprav nagiba koncu, toda v razpravo pridejo proti koncu naj bolj važni predmeti in tako tudi v tem zasedanji preostaja rešiti deželni zaklad, cestna postava, dolenska železnica in morebiti tudi še postavo o povzdigi živinoreje. Gotovo je, da bode opozicija porabila priliko, da bode skoz okno kričala v namen agitacije za prihodnje leto. Nadejati pa se smemo, da na resna očitanja deželnozborska večina ne bode dolžna ostala odgovora, da se pa tudi po nikakoršnih napadih ne bode dala spraviti s tira hladnokrvnosti in dostojnosti.

— Vabilo na LXXXI. odborovo skupščino „Matice Slovenske“ v sredo 17. oktobra 1888. l. ob 5. uri popoludne v društveni hiši na Kongresnem trgu št. 7. Dnevni red:

1. Poterjenje zapisnikov o XXIII. rednem velikem zboru in o LXXX odborovi seji.
2. Naznanila predsedništva.
3. Poročilo književnega odseka.
4. Poročilo gospodarskega odseka.
5. Ukrepi gléde 40letnice Nj. Veličanstva.
6. Poročilo tajnikovo.
7. Druge posameznosti.

V Ljubljani 4. oktobra 1888.

Predsednik:
Josip Marn.

Cesarska svečanost v Kranji bila je vkljub najneugodnejšega vremene lepa in sijajna, odpasti pa so morale one točke sporeda, ki so bile namenjene na prostem. Veselica v Čitalnici bila je krasna in živahna, enako tudi cerkvena slavnost, pri kateri je maševal in govor imel državni poslanec kanonik Klun. Pri ban-

ketu pa, katerega se je vdeležilo 60 deležnikov govoril je edino napitnico na cesarja navdušeno g. župan Šavnik, c. kr. okrajni glavar Merk je po napitnici samo toliko spregovoril, da je naznanil gostom, da bode o lepi domoljubni svečanosti obširneje poročal na višje mesto. Mesto bilo je s krasnimi zastavami bogato okinčano, akoravno je v soboto in nedeljo dež lil, kakor iz škafov.

— **Vreme** bilo je minuli teden stanovitno deževno, povsod nastajajo povodnji, izrekoma je Sava narastla silovito, ljubljansko močvirje je popolnoma pod vodo. Gradašica teče na več krajih čez cesto in ovira promet, samo z Račenske doline poroča se, da že po sedaj dovršenih delih povodnji ni. Soditi je da ves mesec ostane deževen in da bode teško spravljati jesenske pridelke. Po višje ležečih krajih je zadnje dni že snežilo, tako n. pr. v Lescah, kjer je komaj 1500' nadmorske višine.

— **Družba sv. Cirila in Metoda** ustanovila je v Celji otročji šolski vrt, ki je bil utvorjen minuli ponedeljek. Bog daj dober vspeh!

— **Dežela Kranjska** kupila je vsled pooblastila deželnega zbora tikoma za Bežjem gradom 7½ oralov veliko njivo, kjer se bode za sedaj zgradila bolnica za nalezljive bolezni.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Minuli teden praznovalo je naše glavno mesto Dunaj in izrekoma cesarski dvor veličastne praznike, kateri ostanejo gotovo zgodovinsko pomenljivi. nemški cesar Viljem prišel je prvič kot cesar obiskat našega cesarja. Srčno je bil visok gost sprejet na Dunaji, dvorske veselice, koncerti, ogledavanja vojakov in monumentalnih stavb, vrstile so se v sporedu. Najpomenljivejše središče slavnosti bil je veliki obed pri cesarju, katerega so se udeležili unajni gostje in pa dostojanstveniki domači, vsega skupaj 150 oseb. Pri tem obedu napil je naš cesar svojemu visokemu gostu nemškemu cesarju s tako prisrčno-prijaznimi besedami, in prav s tako gorkimi besedami odzdravil je nemški cesar, da si ni moč misliti bolj srčnih pozdravov.

Dalje je bilo občevanje cesarjevo z našimi državniki, izrekoma z grofom Kalnoky-jem in pa ministrom Tisza-tom, tako živahno, da se sme sklepati na neposredno zanimanje nemškega cesarja za pereče politiške vprašanja. Iz tega, da je nemški cesar mnogo občil z ministrom Tisza-tom, a manj z grofom Taffejem, hoteli so nasprotni časniki sklepati, da se je omajalo stališče Taaffejevo, pa zdi se nam, da za tak sklep ni nikakoršnega povoda. Naj bolj pereče politično vprašanje je sedaj gotovo Bolgarsko, pri tem zavzimajo madjari po vsem posebno Rusom sovražno stališče, gotovo drugače kot grof Kalnoky in grof Taaffe.

Ako si toraj nemški cesar prizadeva mir vtrditi in Avstrijsko-Ruske razmere zboljšati. tedaj je naravno da bolj obdelava one kroge, ki so njegovim namenom bolj protivni. S tega stališča se tudi po vsem lahko razumeva, da je za čas, ko sta cesarja se podala na lov na Štajersko, grof Herbert Bismark šel na Ogersko in tam posvoje vplival na Ogersko kroge. Odlikovanja pa so sprejeli od nemškega cesarja vsi najvišji naši politiški krogi, oni morebiti višja za to, da bi se s tem omogočil večji vpliv na nje.

Obrtna in sadna jubilejska razstava se sedaj zelo obiskujete. V sadni razstavi je kranjska dežela prav častno zastopana, prav tako pa tudi Štajerska, Goriška, Dalmatinska in Česka.

Kranjski deželni odbor poslal je na Dunaj predsedništvu sadne razstave tri velike štirijaške cekine po 4 c[illegible] vrednosti, vsakega za jednega razstavljalca s Kranjske.

Nemška. — V ekspeditu lista „Deutsche Rundschau“ zaplenil se je v ponedeljek oktoberski sošitek tega lista, v katerem je bil tiskan znani posnetek iz dnevniku pokojnega nemškega cesarja Friderika.

Francoska. — Kolikor bolj se bliža čas zboravanja parlamentarnega zastopstva, toliko živahnejše je gibanje političnih strank, in viditi je, da se pripravljajo za to zimo za odločilno bitko med strankami, katere branijo sedaj 18 let staro republiko in onimi, katere ji nasprotujejo želeče samovlado: kraljestvo.

Sedajna vlada pripravlja predlog o premembi ustave, da bi se s tem preprečalo podkopavanje Boulanger-ja in njegovih pristašev, toda že pri prvih razgovorih kaže se, da bode razgovor o prenaredbi ustave razdvojil republikansko vlado samo in po nekaterih krizah zna to postati grob republike.

Žitna cena

v Ljubljani 22. septembra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 95 kr. — banaške 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold. 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 3 gold. 10 kr. — ovsa 4 gold. — kr. — ajde 5 gold. 60 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 05 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 24. septembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 44 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki.